

ANDREA BARRETT
la fiebre negra

Catalina Luque

Professora de Llengua i Literatura
IES Antoni Llidó · Xàbia

Recordeu quan érem menuts i miravem els dibuixos animats? Sembla mentida però els dibuixos ens van educar. Amb Maya vam aprendre a estimar la diversitat (amb Willie a ser mandrosos); amb Vickie que la intel·ligència guanya a la força (era ficció, naturalment); amb Bugs Bunny que ser un poquet descarats pot ser divertit... Fins i tot vam aprendre coses que hem hagut de desaprendre (recordeu a Pepe La Pest, l'assetjador de gates?)... Però no sé si sou conscients que els dibuixos ens van ensenyar qui era Linné i van constituir el primer contacte de molts de nosaltres amb la nomenclatura científica de la biologia. No recordeu les historietes del Correcaminos i el Coyote? Indefectiblement començaven amb la presentació dels personatges: primer, el Correcaminos (*Accelleratii Incredibus*), després el Coyote (*Carnivorous Vulgaris*); així, amb eixos noms en llatí macarrònic marca Acme. Què poc sabíem de tot el treball de Linné i de molts naturalistes que van arriscar vida i fortuna (literalment) a fer el que, segons la *Bíblia*, Adam va resoldre en un parell de vesprades al Paradís: donar nom als éssers vius i, amb els noms, ordenar el món.

I què tenen en comú el Correcaminos, Linné i el llibre que ens ocupa? Doncs que l'autora, Andrea Barrett, ha trobat la fórmula per a introduir dins del món de la ficció figures científiques reals i Linné, Mendel, Darwin, Alfred Russel Wallace, entre d'altres, són el focus dels quals es deriven històries de ficció on la ciència té un paper preponderant. L'evocació d'estes figures constitueix la base sobre la qual es presenta un món ficcional que fluctua entre el passat i el present i que no deixa de banda la reivindicació del paper de les dones en la ciència.

Especialitzada en novel·la històrica, Andrea Barrett sempre ha estat una apassionada de la ciència i del paper de les dones a la ciència. Amb este recull de relats de regust amarg que tota la premsa ha qualificat amb raó com a extremadament elegants, Barrett va guanyar el *National Book Award* el 1996, un dels premis literaris més prestigiosos dels Estats Units. La crítica ha comparat la seua obra amb la d'*Alice Munro* i fins i tot amb *Faulkner* (i nosaltres som molt de Faulkner, com en *Amanece que no es poco*) perquè sembla que hi ha personatges que salten d'una obra a un altra, donant una visió global del món literari a la manera del geni de Yoknapatawpha.

Ciència, amor i amor a la ciència són els tres punts sobre els quals descansa la ficció. Barrett resol magníficament el difícil repte d'incloure figures sobradament conegudes i de profusament documentades. És el cas de Mendel, el monjo que va formular les lleis de l'herència genètica, des d'un jardí perdut d'un monestir oblidat. La seua figura és evocada mitjançant una carta manuscrita del monjo dirigida a l'avi de la protagonista. La carta es converteix en un objecte de culte pel marit de la protagonista, en la base del seu matrimoni. Però acaba convertint-se en símbol del fracàs amorós quan.... (fins ací, no vull desvetllar més del convenient).

Linné és motiu central d'un parell de relats. Però no un Linné jove o madur, pletòric i en plena acció creativa, sino envellit i destruït per la malaltia. Linné va sofrir diversos atacs cerebrals que el van privar de la memòria. Ironies de la sort, aquell qui va passar a la posteritat per crear la nomenclatura clàssica de la biologia i liderar un exèrcit de naturalistes que es va estendre arreu del món, al final de la seua vida va oblidar-se de tot i de tots. Confonia dades, persones, llocs, paraules. Als relats de vegades és el protagonista, afonat al pou de la desmemòria; de vegades és una esperança, la promesa del reconeixement per a un dil·lant o un jutge vanitós que rebusca una teoria si l'autora (i ací tenim el component de denúncia del menyspreu històric de les capacitats de les dones per a la ciència) té la desvergonya de posar en dubte una pròpia. Ah, fins i tot els grans genis estan sotmesos als mateixos prejudicis socials que la resta dels mortals!

L'últim dels relats, el més extens de tot el conjunt, està dedicat a un tema que, per desgràcia, ens resulta molt actual: una epidèmia que amenaça diversos països i posa en perill l'ordre social i la felicitat individual. A la segona meitat del segle XIX una tremenda fam assolà Irlanda i la població escapà en massa cap als Estats Units i Canadà. La població, debilitada en extrem i amuntegada a les bodegues dels vaixells, arribava als punts de control d'immigració ja malalta: el tifus i el còlera causaren una gran mortandad i el temor a que es poguera estendre a la població autòctona portà al confinament forçós dels immigrants a centres de quarantena. Els serveis mèdics, sense personal, sense material, poc pogueren fer més que certificar les morts i donar sepultura. El protagonista d'este relat és un jove metge, educat a França, innovador i un punt soberbi, que no acaba d'encaixar en la puritana societat canadenca. Enamorat sense esperança d'una jove casada, amb la necessitat de redimir-se davant els ulls de l'estimada de la imatge frívola de dandy inútil, el nostre protagonista marxa a una illa en la desembocadura del riu Sant Llorenç per a ajudar al control de l'epidèmia. L'horror de la mort i la desolació de la impotència, convertides en una rutina que aplasta l'ànima del nostre protagonista, són sentiments amb els quals molts sanitaris actuals es podran sentir identificats, perquè són els mateixos que han estat els seus companys de viatge durant l'últim any. No ens ha de sorprendre: la virtut de la literatura és explicar-nos a nosaltres mateixos, de manera que ens pugam reconèixer en un relat o en un poema escrit fins i tot fa segles i esta virtut és curativa.

En conclusió, us anime a gaudir d'esta petita joia on ciència, amor i vida es vinculen de manera inseparable. No oblideu que *l'homo sapiens és homo fabulatrix*.

